

Липень-серпень 2021 р.
№№ 13-16 (660-663)

Видається з березня 1993 року

МАЙБУТТЯ

Газета освітян Хмельниччини

до 2021/2022 навчального року

Про актуальні питання організації освітнього процесу на уроках української мови та літератури у ЗЗСО

При підготовці до нового навчального року необхідно опрацювати:

1. Перелік навчальної літератури, рекомендованої Міністерством освіти і науки України для використання у закладах освіти <https://goo.gl/93BNko>

2. Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в 5-11 класах закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою

<https://goo.gl/93BNko>

3. Навчальні програми, які розміщені на офіційному сайті МОН України за покликанням

<https://bit.ly/3knwVj0>

Рекомендуємо звернути увагу на актуальні питання мовно-літературної освіти та їх методичне забезпечення.

Формування мовної особистості

Мовна компетентність - це практичне володіння українською мовою, її словниковим запасом і граматичним ладом, знання норм і правил сучасної української літературної мови та дотримання їх в усних і писемних висловленнях, уміле їх використанні в процесі мовлення.

Шляхи, які сприяють формуванню мовної компетентності:

1. Засобами художнього слова. При цьому розвиток мовлення учнів здійснюється в трьох напрямках: збагачення словникового запасу, оволодіння нормами мови, формування навичок виражати свої думки в усній та писемній формі.

2. Завданнями, що мають на меті поєднувати роботу мислення і пам'яті, – тобто коли в операційній пам'яті потрібно утримувати певні факти, що не-

помітно веде до запам'ятовування слів, виразів, винятків з правил тощо.

3. Проблемно-ситуативними завданнями.

4. Використанням технології лінгвістичного аналізу тексту.

5. Ефективним використанням на уроках різних видів текстів: одиничних, множинних, цілісних, перерваних, змішаних, текстів нової природи, креолізованих та медіатекстів, текстових матеріалів, які використовувались при проведенні міжнародного дослідження PISA.

6. Навчання учнів умінню отримувати доступ до інформації й знаходити її в тексті, шукати й відбирати тексти, осмислювати та оцінювати, виявляти й долати суперечності.

Формування читацької грамотності

Бути компетентним читачем – це швидко адаптуватися в змінному контексті, ефективно комунікувати, самонавчатися, грамотно оцінюючи інформацію на різних типах носіїв (паперових/цифрових) та з різних джерел і вправно оперувати нею.

Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018, підготовлений національним центром PISA в Україні, засвідчив, що результати 15-річних українських учнів виявилися гіршими порівняно із середніми значеннями досягнень їхніх однолітків країн ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку).

Середній бал українських учнів із читання – 466 балів (у країні-лідера – 555, у середньому в країнах-учасницях – 487).

Базового рівня читацької грамотності не досягли 25,9 % підлітків.

Менше 4 % учасників проекту досягли найвищого рівня.

PISA-2018 продемонструвала, що вчительська підтримка поліпшує результати учнів у середньому на 4 бали. Особливо, якщо це діти із сімей з низьким соціально-економічним статусом. На 10 балів поліпшує результати українських учнів батьківська підтримка.

Методичні поради щодо формування читацької грамотності, як результати дослідження PISA, можна знайти за покликанням:

<https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/pisa.pdf>

Згідно з опитуванням компанії Research & Branding Group, близько 57% жителів України не читають книжок. Регулярно читають книжки 43% українців. Серед них 14% – майже щодня, 27% – кілька разів на тиждень, 21% – кілька разів на рік, 4% – рідше, ніж раз на рік. Жінки читають книжки помітно частіше, ніж чоловіки.

Проблема читання є національною. Але важлива місія у цьому вчителів – зацікавити школярів процесом читання.

1. Вагоме місце у роботі вчителів-філологів посідає співпраця з бібліотеками. Співпрацю словесника та бібліотекаря рекомендуємо розглядати за такими напрямками: вивчення читацьких інтересів школярів, формування культури читання учнів, підготовка та проведення уроків позакласного читання, розвиток мовлення, організація позакласної роботи з літератури.

Лише спільними зусиллями батьків, учителів літератури та бібліотекарів можна вирішити проблему дитячого читання й відповісти на виклики сучасного інформаційного суспільства.

2. Залучення школярів до участі у всеукраїнських проєктах:

Мова – у серці народу

Володимир Сосюра

"Мова – це душа народу,
а народ без мови – не народ"

Проект UA: Казки. Можна послухати українські народні казки голосами відомих людей. Серед них – музиканти Андрій Хливнюк та Марко Галаневич з гурту DakhaBrakha, письменник Сергій Жадан, реперка Alyona Alyona та інші.

Проект KidStory. Пропонує прослухати та подивитися анімовані історії з книжок. В архіві вже є такі книжки, як «Я не хочу бути принцесою» Г'жеґоґ Касделке, «Скік-поскік» Наталі Забіли, «Людина-Восьминіжка» Жака Жаб'є.

Проект «Всеукраїнський конкурс дитячого читання «Книгоманія»

<http://knygomania.com/>

Проект «Фестиваль дитячого читання «Книгоманія» <http://childrenfestival.org.ua/>

Проект «Читацький марафон»

<http://childrenfestival.org.ua/>

Акція #ЖивіПисьменники

<https://bit.ly/3ezHXOb>

3. Вивчення досвіду зарубіжних країн щодо залучення дітей до читання.

Національний тиждень «Читання дітей» (Польща)

<http://www.allofpolandreadstokids.org/>

Олімпіада з читання (Вірменія)

Слідами слів та образів (Німеччина)

<http://www.deutscher-lesepreis.de/aktuelles/>

Проект «Прийди. Візьми. Відпочинь» (Польща)

<http://www.biblioteka.wroc.pl/mlodziez/projekty/kampania-www-wstap-wypozycz-wyluzuj>

Літературний автобус для дітей (Швейцарія) <https://bit.ly/3BjOwOz>

4. Опрацювання актуальних тематичних матеріалів, зокрема матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції Інституту педагогіки НАПН України «Проблема читання в сучасному інформаційному суспільстві».

В обговоренні питання мовці наголосували на:

- важливості формування духовного світу учня в епоху цифрових технологій (О.Топузюв);

- зміщенні акцентів у навчанні: формувати учня-читача, а не літературознавця (Н.Голуб);

- формуванні ключової компетенції – читання з розумінням – це на рівні початкової школи (О.Савченко);

- оновленні змістових і науково-методичних підходів до вивчення української літератури, але не інтегруванні предмета з іншими дисциплінами (Г.Токмань);

- позиціонуванні цифрового суспільства як дружнього, а не ворожого середовища щодо читання; формуванні культури читання в родині; розвантаженні шкільних програм і підвищенні вимог до якості художніх текстів, що включаються до програм; підготовці висококваліфікованих учителів літератури (Т.Яценко);

- підсиленні патріотичного виховання на уроках української мови і літератури (Л.Ніцой);

- пошукові альтернативних шляхів вимірювання знань/умінь/компетенцій учнів під час ЗНО, оскільки література, як мистецтво слова, потребує особливо-го підходу, і звичайні тести не розкривають специфіку її засвоєння. (О. Ісаєва);

- включенні до шкільних програм з української літератури новітніх творів/жанрів (фентезі, детективу зокрема; (Т. Бабійчук);

- використанні нестандартних прийомів у роботі з художнім твором з метою зацікавлення учнів (О. Криворотенко);

- захооченні інтерпретаційної активності учнів під час аналізу тексту, не нав'язуванні їм наукової чи вчительської думки (В. Коваленко).

до 2021/2022 навчального року

Курси та факультативи з української словесності

Години варіативної складової навчальних планів можна використати і як додатковий час для вивчення української мови та української літератури, або ж для запровадження курсів за вибором та факультативів, які є одним з основних компонентів профільної (10–11 класи) освіти і сприяють формуванню у старшокласників чітких уявлень про свою майбутню професію, що так чи інакше ймовірно бути пов'язана з філологією.

Мінімальна наповнюваність груп при проведенні факультативних занять у ЗЗСО міської місцевості становить 8 учнів, сільської місцевості – 4 учні (за умови меншої кількості учнів, можна запровадити для учнів міжкласні та міжшкільні факультативи, курси за вибором).

Факультативи розраховані на 9-17 годин опрацювання, мають «статус» необов'язковості, коли учень хоче перевірити власні нахили, здібності й уподобання.

Програма курсу за вибором розрахована на 35 годин на рік (одна година на тиждень), ці заняття є обов'язковими для відвідування учнями, які його обрали, від початку навчального року до завершення (робота учнів у кінці навчального року має бути оцінена).

Курси за вибором можуть сприяти вивченню непрофільних предметів і бути зорієнтовані на певний вид діяльності поза профілем навчання.

Організаційний аспект використання програм курсів за вибором або факультативів з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних причин передбачає узгодження обраної програми з реальною ситуацією. Так, обравши курс за вибором на 35 годин на рік, учитель має право скоригувати кількість годин і ущільнити матеріал, якщо згідно з реальними обставинами може викладати лише факультативний курс на 17 годин на рік. Можливим є й зворотній процес, коли програма факультативного курсу може бути використана як програма курсу за вибором. Кількість годин на вивчення кожної теми, збільшення навчального матеріалу необхідно скоригувати у календарно-тематичному плануванні.

За такої умови програму погоджують на засіданні методичного об'єднання (педагогічної ради) закладу освіти і затверджує його керівник. У пояснювальній записці до програми обов'язково необхідно зазначити, на основі якої програми курсу за вибором або факультативу (за чий авторством), відповідно до якого посібника, схваленого Міністерством, розроблено скоригований варіант.

Назви програм курсів за вибором і факультативів з української мови і літератури, схвалених МОН України, подано у Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в основній та старшій школі у ЗЗСО. Деякі програми можна знайти за покликаннями:

1. Основи культури мовлення та журналістики. Програма для факультативного курсу для 10-11 класів.

<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7SNVB3RzdmVTc3YzQ/view?usp=sharing>

2. Робота з навчальними текстами. Факультатив для старшокласників.

<https://docs.google.com/document/d/1C0xgK7hLJq29EBDnN6qgDZN3YmginvPPer4mPNUT6Aw/edit>

3. Програма факультативного курсу «Українська фразеологія» для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів.

<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7SQ282Yk9JMNfLW8/view?usp=sharing>

4. Програма факультативного курсу «Фразеологія української літературної мови» для учнів 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів. <https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7SU3Z5eXB1bXd4ZTg/view?usp=sharing>

5. Лексика української мови. Програма факультативного курсу для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів.

<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7SMF9Yb09qRzk0QVU/view?usp=sharing>

6. Практикум з правопису української мови для 8 класу. Календарно-тематичне планування факультативного курсу.

https://docs.google.com/document/d/1c_kN8Im71VnN8X5XN94nHj9JZ9YuMLs2ly2mNvrCl/edit

7. Стилістика сучасної української літературної мови. Факультатив. (10-11 класи).

<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7SambWYTdUU0pCd00/view?usp=sharing>

8. Ділова українська мова. Програма факультативного курсу для 10(11) класу.

<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7SdFFyT3U5WWw0Q0E/view?usp=sharing>

9. Український мовленнєвий етикет. <https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7ScXpaN3J1YVW/tajg/view?usp=sharing>

10. Українська лексикографія. Програма факультативного курсу для учнів 9 класу.

<https://drive.google.com/file//0B95Bu0xSAQ7ScDFVeURaWId0RFE/view?usp=sharin>

В умовах дистанційного навчання

Для організації дистанційного навчання можна скористатись методичним посібником «Організація дистанційного навчання в школі», автори А.Лотоцька, А.Пасічник.

https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/GRYF_Metodychni_rekomendatsii-_dystantsiy-na_osvita_ravvoroty.pdf

При потребі, опрацювати матеріали щодо особливостей роботи за дистанційною формою навчання, подані за покликаннями:

1. Як технічно організувати дистанційне навчання — покрокова інструкція. <https://nus.org.ua/articles/yak-tehnichno-organizuvatydystantsijne-navchannya-pokrokovaya-instruktsiya/>

2. Практики та підходи до дистанційного навчання — рекомендації для вчителів.

<https://nus.org.ua/articles/praktyky-ta-pidhody-dodystantsijnogonavchannya-rekomendatsiyidlyavchyteliv/>

3. Чотири сервіси, які допоможуть організувати дистанційне навчання. <https://nus.org.ua/articles/chotyryservisyyakidopomozhutorganizovatydystantsijne-navchannya/>

4. Як працювати в Google-клас: покрокова інструкція. <https://nus.org.ua/articles/yak-pratsyuvatyv-google-klaspokrokovaya-instruktsiya/>

5. Усе в одному місці: як програма Discord допоможе організувати дистанційне навчання.

<https://nus.org.ua/articles/usev-odnomu-misti-yakprogramadiscord-dopozhe-organizovatydystantsijne-navchannya/>

6. Як використовувати YouTube у дистанційному навчанні. <https://nus.org.ua/articles/yak-vykorystovuvatyoutube-udystantsijnynomu-navchanni/>

7. Дистанційне навчання: як зацікавити учнів — поради від учительки. <https://nus.org.ua/articles/dystantsijne-navchannya-yakzatsikavyty-uchnivporady-vid-uchytelky/>

8. Освіта після пандемії. Тренди майбутнього шкільної освіти. <https://nus.org.ua/view/osvita-pislya-pandemiyi-chastyna2-trendymajbutnogo-shkilnoyi-osvity/>

**Світлана МАНЗЮК,
методистка НМЦ професійного розвитку керівних та педагогічних працівників установ і закладів дошкільної та загальної середньої освіти Хмельницького ОІППО.**